

O udziale w wyborach, pewności głosowania, obawach i przewidywaniach wyborczych

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Zainteresowanie wyborami.....	1
Pewność głosowania	3
Pewność poparcia	5
Alternatywy wyborcze	7
Przewidywania i obawy wyborcze	11

Pod koniec wakacji zapytaliśmy dorosłych Polaków¹, czy są zainteresowani i czy chcą uczestniczyć w zbliżających się wyborach do parlamentu. Interesowało nas także to, w jakim stopniu pewni są swych dzisiejszych decyzji i na ile ich preferencje mogą jeszcze ulec zmianie. Na kogo potencjalnie mogą przenosić swe głosy? Jakie są intuicje Polaków co do tego, kto zwycięży w wyborach, i jaki to ma wpływ na ich decyzje wyborcze? Oto niektóre z pytań, na które szukaliśmy odpowiedzi w naszym sondażu.

ZAINTERESOWANIE WYBORAMI

Według deklaracji dorosłych Polaków – składanych na mniej więcej półtora miesiąca przed terminem wyborów parlamentarnych – nadchodzącym głosowaniem interesuje się blisko trzy czwarte ankietowanych (72%), przy czym w przypadku dwóch piątych zainteresowanie to jest duże (40%). Polacy interesują się nadchodzącymi wyborami w dużo większym stopniu, niż miało to miejsce przed głosowaniem w 2015 roku, w zbliżonym względem terminu poprzednich wyborów okresie. We wrześniu 2015 odsetek badanych deklarujących duże lub umiarkowane zainteresowanie był o 13 punktów procentowych niższy niż obecnie. Patrząc z dłuższej perspektywy, można też stwierdzić, że, jeśli chodzi o poziom społecznego zaangażowania i rozbudzenie emocji politycznych w społeczeństwie, są one dziś znacznie większe, niż obserwowaliśmy to na przestrzeni ostatnich dwóch dekad. Z wcześniejszych wyborów parlamentarnych relatywnie największe emocje i zaangażowanie przyszłych wyborców notowaliśmy przed wyborami 2007 roku. Wówczas zainteresowanie nadchodzącym głosowaniem deklarowało blisko dwie trzecie uprawnionych (65%), a więc o 7 punktów procentowych mniej niż obecnie. Dwukrotnie niższy niż teraz był przy tym odsetek ankietowanych określających swoje zainteresowanie nadchodzącym głosowaniem jako bardzo duże (odpowiednio 21% i 40% wśród ogółu badanych). Trzeba podkreślić, iż wówczas deklaracje respondentów zbieraliśmy nie tak jak obecnie na początku, ale pod koniec kampanii wyborczej – kiedy to emocje polityczne, także wśród wyborców, z reguły osiągają najwyższy poziom. Jeśli chodzi o wybory parlamentarne, to właśnie wybory z 2007 roku są drugimi, po głosowaniu z 1989 roku (w którym frekwencja wyniosła 62,7%), wyborami do Sejmu i Senatu, w których frekwencja była największa (53,9% uprawnionych). Wiele wskazuje, iż ten – co prawda, niezbyt wysrubowany – wynik w przypadku tegorocznych wyborów parlamentarnych zostanie pobity i frekwencja wyborcza okaże się wyższa od rejestrowanej w ubiegłych latach.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (351) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganých komputerowo (CAPI) w dniach 22–29 sierpnia 2019 roku na liczącej 974 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

TABELA 1

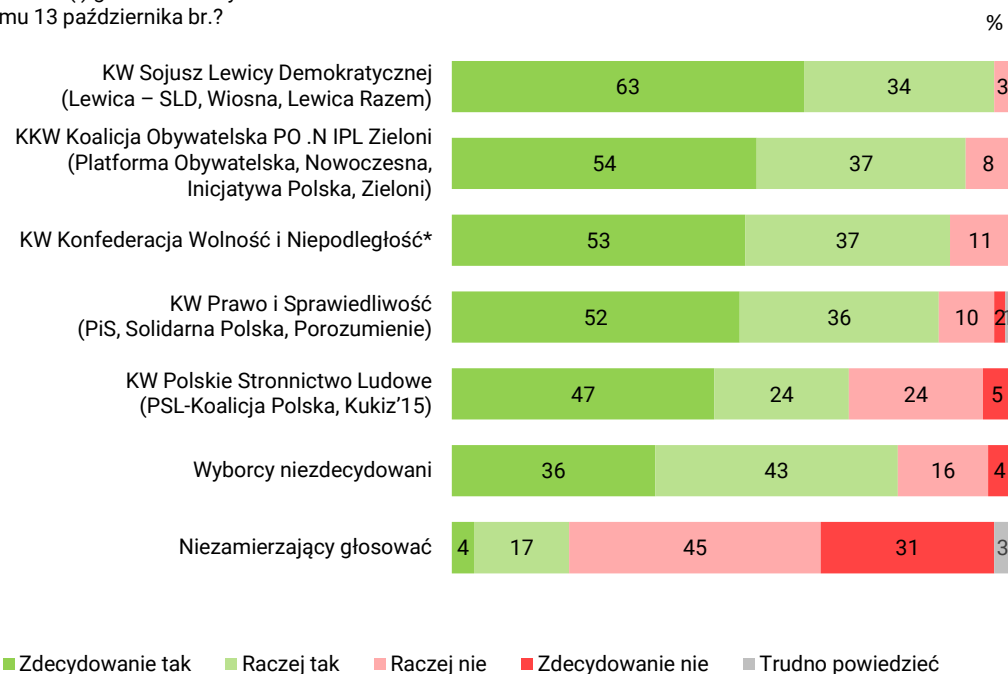
13 października br. odbędą się wybory do Sejmu i Senatu. Czy Pan(i) osobiście interesuje się tymi wyborami?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IX 2001		IX 2005		X 2007		VII 2011		VIII 2011		VIII 2015		IX 2015		VIII 2019	
	w procentach															
Zdecydowanie tak	19	59	13	56	21	65	21	51	22	54	25	61	27	59	40	72
Raczej tak	40		43		44		30		32		36		32		32	
Raczej nie	26	40	27	44	21	34	25	48	24	45	22	39	23	40	18	27
Zdecydowanie nie	14		17		13		23		21		17		17		9	
Trudno powiedzieć	1		0		1		1		1		0		1		1	

Najbardziej zainteresowani nadchodzącym głosowaniem są, według ich własnych deklaracji, wyborcy Lewicy – niemal dwie trzecie bardzo się nimi interesuje, a ponad jedna trzecia również śledzi wydarzenia z nimi związane, choć mniej uważnie. W przypadku elektoratów dwóch najsilniejszych dotąd formacji – Prawa i Sprawiedliwości oraz Koalicji Obywatelskiej – zainteresowanie jest podobne, z niewielką przewagą sympatyków KO. O wyraźnie słabszym zaangażowaniu w to głosowanie można mówić przede wszystkim w odniesieniu do wyborców zamierzających głosować na PSL–Koalicję Polską.

CBOS

RYS. 1. Czy Pan(i) osobiście interesuje się październikowymi wyborami do Sejmu i Senatu?

Na kandydata którego komitetu wyborczego zamierza Pan(i) głosować w wyborach do Sejmu 13 października br.?

* Wyniki dla tej partii należy traktować ostrożnie, ze względu na niewielki odsetek ich zwolenników w próbie

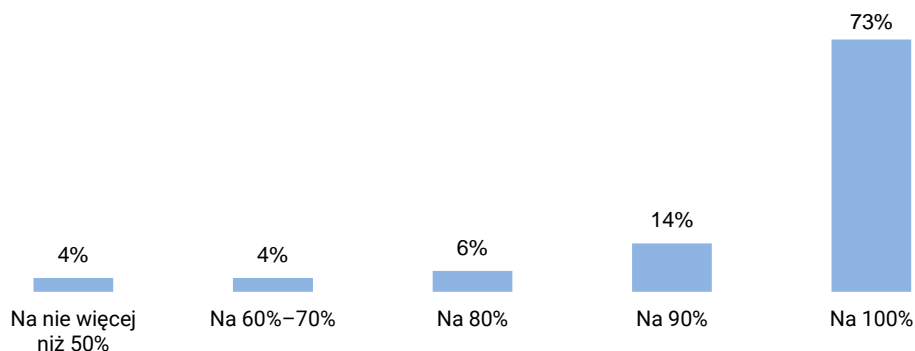
PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Pod koniec sierpnia zamiar uczestniczenia w nadchodzących wyborach zadeklarowało ponad trzy czwarte uprawnionych do głosowania (77%). Oczywiście nie należy się spodziewać, że frekwencja wyborcza okaże się równie wysoka. W sondażach znacznie więcej osób zapowiada bowiem swój udział w wyborach, niż rzeczywiście w nich uczestniczy. Jedną z przyczyn rozbieżności między przedwyborczymi deklaracjami a faktycznymi zachowaniami wyborców jest to, że nieuczestniczenie w wyborach jest uważane za postawę nieaprobowaną społecznie. Innym czynnikiem rozbieżności między sondażowymi deklaracjami a rzeczywistą frekwencją jest brak sprecyzowanych preferencji wyborczych wśród części chcących głosować oraz trudności z podjęciem decyzji, którą partię poprzeć. Osoby zapowiadające udział w wyborach poprosiliśmy o ocenę stopnia pewności tej decyzji. Respondenci określali własne zdecydowanie co do udziału w wyborach za pomocą 11-stopniowej skali od 0% do 100%.

CBOS

RYS. 2. Na ile jest Pan(i) pewien (pewna), że weźmie udział w wyborach do Sejmu i Senatu 13 października br.? Wskazania według jedenastostopniowej skali od 0% do 100%

DEKLARACJE OSÓB ZAMIERZAJĄCYCH WZIĄĆ UDZIAŁ W WYBORACH (N=747)

Średnia: 94,16%; odchylenie standardowe: 12,82%

Prawie trzy czwarte zadeklarowanych uczestników wyborów (73%) ze stuprocentową pewnością zapowiada swoją obecność w lokalach wyborczych 13 października, dalsze 14% jest o tym przekonane na 90%. W przypadku pozostałych ich nieobecność w lokalach wyborczych jest bardziej prawdopodobna, jednak osoby, które na 50% lub więcej szacują możliwość rezygnacji z udziału w wyborach, stanowią tylko bardzo niewielki odsetek (4% ogółu zgłaszających zamiar głosowania).

W porównaniu z sytuacją sprzed czterech lat nie tylko poziom deklarowanej frekwencji (w sierpniu i wrześniu 2015 roku deklaracje takie składało trzy piąte ankietowanych – po 60%), ale też ocena prawdopodobieństwa faktycznego udziału w głosowaniu była niższa niż obecnie. Uwzględniając oceny prawdopodobieństwa udziału w wyborach, przy założeniu, że odbywałyby się one pod koniec sierpnia, frekwencję wyborczą można by szacować na minimum 56%, jeśli do urn poszliby jedynie ci z badanych, którzy ze stuprocentową pewnością zapowiadają swój udział w tym głosowaniu.

TABELA 2

W jakim stopniu jest Pan(i) pewien (pewna), że weźmie udział w wyborach?*	Odpowiedzi respondentów deklarujących udział w wyborach		
	IX 2011 (N=651)	IX 2015 (N=581)	VIII 2019 (N=747)
	w procentach		
Na nie więcej niż 50%	11	4	4
Na 60%–70%	6	6	4
Na 80%	10	7	6
Na 90%	13	13	14
Na 100%	58	69	73
Trudno powiedzieć	2	0	0
Średnia	88,2	93,0	94,16
Odchylenie standardowe	19,22	13,51	12,82

* W 2011 roku pytanie brzmiało: W jakim stopniu, na ile procent jest Pan(i) zdecydowany(a) wziąć udział w wyborach?

Najbardziej pewni swego udziału w wyborach są zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości, Koalicji Obywatelskiej i Lewicy. Co najmniej trzy czwarte elektoratów tych ugrupowań jest całkowicie pewne, że weźmie udział w nadchodzącym głosowaniu (odpowiednio 79%, 77% i 75%). W przypadku sympatyków Lewicy oraz Koalicji Obywatelskiej dodatkowo duże odsetki określają prawdopodobieństwo swego uczestnictwa w wyborach na 90% (odpowiednio 16% i 15%). W sumie wyborcy Lewicy określali średnio prawdopodobieństwo swojego udziału w wyborach najwyżej – na 96%. Wśród elektoratów pozostałych komitetów wyborczych motywacje nie są tak duże – swój udział w głosowaniu ze stuprocentową pewnością zapowiada ponad połowa zwolenników Konfederacji oraz komitetu PSL-Koalicja Polska (odpowiednio 58% i 54%)

TABELA 3

Na kandydata którego komitetu wyborczego zamierza Pan(i) głosować w wyborach do Sejmu 13 października br.?	W jakim stopniu jest Pan(i) pewien (pewna), że weźmie udział w wyborach? Wskazania według jedenastopniowej skali od 0% do 100%						
	Na nie więcej niż 50%	Na 60%–70%	Na 80%	Na 90%	Na 100%	Średnia	Odchylenie standardowe
	w procentach						
KW Prawo i Sprawiedliwość (Solidarna Polska, Porozumienie)	3	3	6	10	79	95,5	11,42
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	3	3	3	15	77	95,5	11,80
KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (Lewica – SLD, Wiosna, Lewica Razem)	3	0	6	16	75	96,0	9,26
KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL-Koalicja Polska, Kukiz'15)	5	18	5	18	54	88,8	15,48
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość*	5	0	11	26	58	93,0	12,04
Wyborcy niezdecydowani	11	2	7	26	54	89,3	17,80

* Wyniki dla tej partii należy traktować ostrożnie, ze względu na niewielki odsetek ich zwolenników w próbie

PEWNOŚĆ POPARCIA

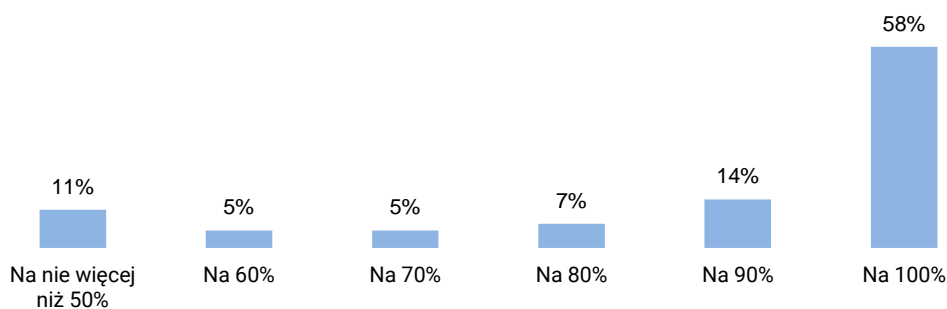
Na poziomie ogółu uprawnionych do głosowania w tym roku odsetek badanych, którzy na mniej więcej półtora miesiąca przed wyborami są zdecydowani uczestniczyć w wyborach i mają określone preferencje wyborcze, jest znacznie wyższy niż cztery lata temu. Pod koniec sierpnia osoby gotowe uczestniczyć w wyborach parlamentarnych i deklarujące określone preferencje wyborcze stanowiły 65,5% ogółu uprawnionych do głosowania, podczas gdy we wrześniu 2015 roku, a więc na około miesiąc przed poprzednimi wyborami, odsetek ten wynosił 53,8%.

Blisko trzy piąte (58%) zadeklarowanych wyborców poszczególnych komitetów jest na sto procent przekonane, że w wyborach poprze aktualnie wybrane przez siebie ugrupowanie lub formację polityczną. Co piąty (21%) ocenia pewność swej decyzji i prawdopodobieństwo oddania głosu na popieraną komitet wyborczy na 80–90 procent. Pozostali wyborcy to osoby już niezbyt mocno identyfikujące się z preferowanymi obecnie ugrupowaniami i tym samym bardziej skłonne do zmiany lub rezygnacji z udziału w wyborach. Na 60–70 procent pewność swego obecnego wyboru ocenia 10% zadeklarowanych wyborców. Na co najwyżej 50 procent prawdopodobieństwo oddania głosu na aktualnie popierane ugrupowanie czy blok partii szacuje co dziewiąty (11%) zadeklarowany uczestnik wyborów opowiadający się za którąś z partii czy inicjatyw politycznych.

CBOS

RYS. 3. W trakcie kampanii wyborczej zdarza się, że ludzie zmieniają swoje zamiary, chęć głosowania na daną partię/komitet wyborczy. W jakim stopniu, na ile procent, jest Pan(i) przekonany(a), że w dniu wyborów zagłosuje Pan(i) na kandydata tego komitetu wyborczego?

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W WYBORACH I MAJĄCYCH SPRECYZOWANE PREFERENCJE PARTYJNE (N=638)

Średnia: 87,3%; odchylenie standardowe: 19,66%

Fakt, że obecnie grupa zadeklarowanych wyborców jest liczniejsza niż przed poprzednimi wyborami parlamentarnymi, nie sprawił bynajmniej, że ich determinacja wyborcza jest niższa, przeciwnie – poziom identyfikacji politycznych i pewności wyboru jest wyższy od rejestrowanego przed czterema laty. W sierpniu 2015 roku, a więc na mniej więcej dwa miesiące przed poprzednimi wyborami, stuprocentową gotowość głosowania na wskazywane wówczas ugrupowanie deklarowało zaledwie 46% badanych wybierających się do urn i mających sprecyzowane preferencje partyjne. Miesiąc

później – pod koniec września 2015 roku – deklaracje takie składało już więcej osób (53%), jednak był to odsetek mniejszy, niż rejestrujemy w tym roku, dodajmy: na wcześniejszym niż wówczas etapie kampanii wyborczej. Wyższa niż w kampanii 2015 roku jest średnia deklarowana pewność wyboru, a także nieco mniejsze jest odchylenie standardowe świadczące o poziomie zróżnicowania (rozproszenia) deklaracji.

TABELA 4

W jakim stopniu, na ile procent, jest Pan(i) pewien (pewna), że w dniu wyborów zgłosuje Pan(i) na kandydata tej właśnie partii/komitetu wyborczego?	Wskazania według terminów badań		
	VIII 2015	IX 2015	VIII 2019
	w procentach		
Na nie więcej niż 50%	14	12	11
Na 60%	5	6	5
Na 70%	11	9	5
Na 80%	11	9	7
Na 90%	12	10	14
Na 100%	46	53	58
Trudno powiedzieć	0	1	0
Średnia	83,2	85,1	87,3
Odchylenie standardowe	20,53	20,62	19,66

Najwięcej pewnych wyborców ma ugrupowanie rządzące – głosowanie na Prawo i Sprawiedliwość wraz z koalicjantami ze stuprocentową pewnością zapowiada prawie trzy czwarte jego elektoratu (73%). Dalsze 16% określa pewność swojego wyboru na 80–90 procent. Tylko 11% zwolenników PiS ocenia, że zgłosuje na to ugrupowanie z relatywnie mniejszym prawdopodobieństwem – 50 procent lub niższym.

W elektoracie Koalicji Obywatelskiej niespełna połowa jest na sto procent przekonana o słuszności swego wyboru (48%), co przełoży się – wedle ich zapowiedzi – na pewny głos przy urnie. Więcej niż jedna piąta (27%) ocenia prawdopodobieństwo oddania swego głosu na KO na 80–90 procent, 15% będzie na nią głosować z prawdopodobieństwem 50 procent lub mniejszym.

Mimo dużej pewności co do swego udziału w wyborach, zwolennicy Lewicy w większości nie są na sto procent przekonani co do trafności swego wyboru. Nowa formacja lewicy wydaje się być dla nich niewiadomą, bo głosowanie ze stuprocentową pewnością zapowiada niespełna dwie piąte jej elektoratu (39%), ale prawie taki sam odsetek jest gotowy dać jej kredyt zaufania z prawdopodobieństwem 80–90 procent (38%). Podobny odsetek jak w przypadku KO głosować będzie na tę koalicję z prawdopodobieństwem 50 procent lub mniejszym (14%).

Spośród komitetów wyborczych startujących w zbliżających się wyborach na terenie całego kraju najmniej pewni swych decyzji wyborczych są zwolennicy PSL-Koalicji Polskiej oraz Konfederacji. W przypadku PSL-Koalicji Polskiej tylko niespełna jedna trzecia jej elektoratu jest na sto procent przekonana, że odda na nią swój głos w wyborach (32%), dalsze 15% ocenia prawdopodobieństwo jej wyborczego poparcia na 80–90 procent. Ponad jedna czwarta (28%) wyborców koalicji PSL i Kukiz'15 szacuje niezmiennosć swej wyborczej decyzji na 50% lub mniej.

Wśród wyborców Konfederacji jedna czwarta określa się jako jej stuprocentowi zwolennicy (25%), duży odsetek jest prawie pewien (na 80–90 procent), że będzie na nią głosować (37%). Relatywnie niewielki jest w tym przypadku odsetek wyborców niepewnych, głosujących z prawdopodobieństwem 50 procent lub mniejszym (12%).

Jako syntetyczną miarę powyższych różnicowań można potraktować różnice średnich ocen. Najwyższe jest przeciętne deklarowane prawdopodobieństwo głosowania na wybrane ugrupowanie przez zwolenników PiS (92,6%). Zbliżone jest średnie prawdopodobieństwo wyborczego poparcia przez elektoraty Koalicji Obywatelskiej (85,1%) oraz Lewicy (83,8%). Nieco mniej wynosi średnia ocen wyborców Konfederacji (77%), przeciętnie najmniejszą pewność swych decyzji wyborczych zadeklarowali sympatycy PSL-Koalicji Polskiej (71,9%).

TABELA 5

W trakcie kampanii wyborczej zdarza się, że ludzie zmieniają swoje zamiary, chęć głosowania na daną partię/komitet wyborczy. W jakim stopniu, na ile procent, jest Pan(i) przekonany(a), że w dniu wyborów zagłosuje Pan(i) na kandydata tego komitetu wyborczego?

	Na nie więcej niż 50 procent	Na 60–70 procent	Na 80–90 procent	Na 100 procent	Średnia	Odchylenie standardowe
w procentach						
Badani deklarujący udział w wyborach i mających sprecyzowane preferencje wyborcze (ogółem)	11	10	21	58	87,3	19,66
Elektoraty komitetów wyborczych						
KW Prawo i Sprawiedliwość	6	5	16	73	92,6	16,38
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni	15	10	27	48	85,1	19,57
KW Sojusz Lewicy Demokratycznej	14	9	38	39	83,8	18,35
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	28	25	15	32	71,9	25,92
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość*	12	26	37	25	77,0	22,58

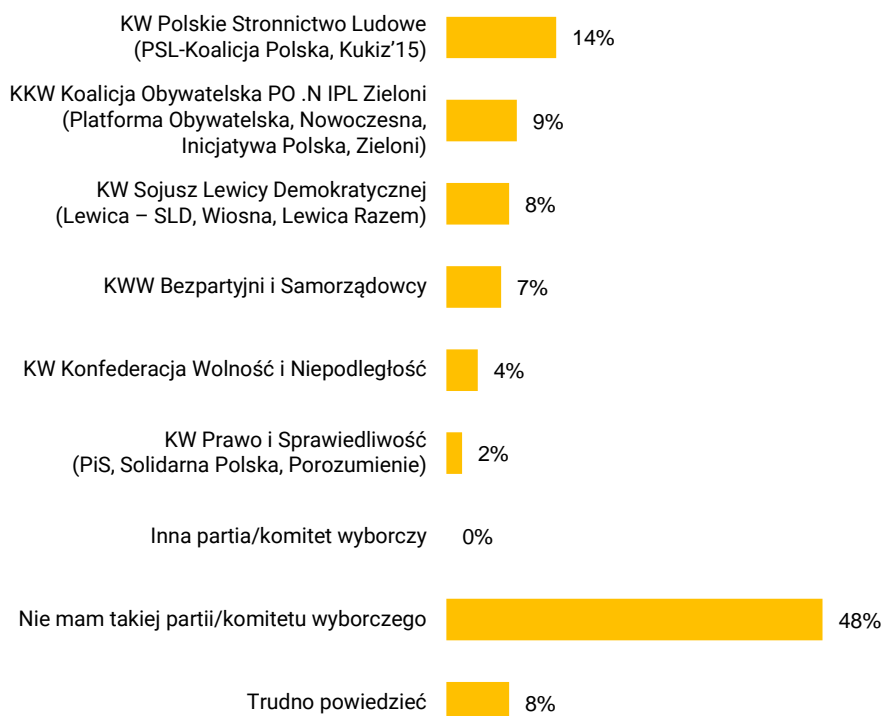
* Wyniki należy traktować ze szczególną ostrożnością ze względu na małą reprezentację w badaniu zwolenników tego komitetu wyborczego

ALTERNATYWY WYBORCZE

Drugim pytaniem, obok pytania o stabilność dzisiejszych elektoratów, na które zwykle próbujemy odpowiedzieć w przedwyborczych badaniach, jest to, jakich zmian w istniejącym układzie sił możemy się jeszcze spodziewać. Ku jakim innym partiom czy komitetom wyborczym skłaniają się zadeklarowani wyborcy poszczególnych ugrupowań i na które mogliby ewentualnie przenosić swoje głosy?

RYS. 4. Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii/komitetu wyborczego, to który wybrał(a)by Pan(i) jako drugi?

ODPOWIEDZI ZDEKLAROWANYCH WYBORCÓW, KTÓRZY MAJĄ SPRECYZOWANE PREFERENCJE

W tym roku drugoplanowe preferencje wyborców, a więc dotyczące ewentualnych alternatyw dla popieranym przez nich ugrupowań, dotyczą stosunkowo niewielkiej grupy zadeklarowanych uczestników październikowego głosowania. Istniejący układ sił na politycznej scenie, ale i stojące za nim podziały polityczne sprawiają, że prawie połowa ogółu chcących głosować na konkretne komitety nie widzi żadnej alternatywy w pozostałych partiach czy blokach partii (48%). To także, obok zapewnień badanych o niezmienności ich decyzji poparcia konkretnego komitetu, przemawiać może za tezą, że układ aktualnych preferencji wyborczych Polaków jest dość stabilny i odporny na zasadnicze, jakościowe zmiany.

W przypadku drugiej połowy wyborców, preferencje co do partii drugiego wyboru są wyraźnie rozproszone. Stosunkowo najwięcej osób, jeśli z jakichś względów miałyby nie głosować na popieraną dziś formację, gotowych byłoby przenieść swe głosy na komitet wyborczy firmowany przez PSL i Kukiz'15 (14%). Kolejne miejsca wśród relatywnie najczęściej branych pod uwagę ugrupowań „drugiego wyboru”, ze zbliżoną liczbą wskazań zajmują: KO (9%), Lewica (8%) oraz Bezpartyjni i Samorządowcy (7%). Warto w tym miejscu wspomnieć, iż KWW Bezpartyjni i Samorządowcy jako jedyny spoza listy głównych, zarejestrowanych w skali całego kraju komitetów uwzględniony był w badaniu. Tym bardziej inicjatywa ta mogła uchodzić za atrakcyjną alternatywę dla wyborców słabo

identyfikujących się z popieraną partią, głosujących taktycznie – np. według zasady „mniejszego zła” czy też generalnie kontestacyjnie nastawionych wobec spektrum głównych partii i poszukujących nowych, „nieskażonych” inicjatyw politycznych.

Pozostałe komitety – Konfederacja Wolność i Niepodległość, a zwłaszcza rządzący PiS mają już całkiem ograniczone możliwości poszerzenia swego stanu posiadania o głosy wyborców innych ugrupowań (odpowiednio 4% i 2% wskazań).

„Bezalternatywnym”, w bardzo dużym stopniu niezastępowalnym dla swoich wyborców ugrupowaniem jest Prawo i Sprawiedliwość. Aż 64% elektoratu tej formacji wyklucza możliwość głosowania na jakąkolwiek inną partię czy komitet wyborczy. Koresponduje to z bardzo wysokim wskaźnikiem pewności głosowania i niezmienności decyzji wyborczej zwolenników rządzącego ugrupowania. Pozostali zdeklarowani wyborcy PiS relatywnie najczęściej biorą pod uwagę możliwość głosowania na blok tworzony przez PSL przy udziale Kukiz'15 – co ósmy widzi w firmowanym przez te ugrupowania komitecie alternatywę dla rządzącej formacji (12%). Na 6% głosów wyborczego elektoratu PiS mogłaby ewentualnie liczyć Konfederacja. Pozostałe ugrupowania cieszą się już całkiem znikomym zainteresowaniem wyborców tej formacji – odpowiednio 4% i 3% wskazań uzyskały w elektoracie PiS Koalicja Obywatelska oraz Lewica.

Jednocześnie w świetle deklaracji ankietowanych bardzo ograniczone wydają się szanse PiS na powiększenie swego aktualnego stanu posiadania. Na formację Jarosława Kaczyńskiego mogłoby ewentualnie zagłosować jedynie 2% zdeklarowanych wyborców wszystkich pozostałych komitetów wyborczych. Relatywnie najczęściej ku PiS skłaniają się zwolennicy Konfederacji (18%). Zainteresowanie wyborców ugrupowań opozycji, w tym wyborców PSL-Koalicji Polskiej jest znikome. Możliwość poparcia PiS w wyborach bierze pod uwagę zaledwie 2% tego elektoratu. Sympatie dla PSL i Kukiz'15 płynące ze strony elektoratu PiS, praktycznie w ogóle nie są tu zatem odwzajemniane. Podobnie, do wyjątków należą osoby, które głosując na kandydatów Koalicji Obywatelskiej czy Lewicy brałyby pod uwagę możliwość zagłosowania na rządzącą formację (odpowiednio 3% i 1% w elektoratach tych komitetów).

Sytuujące się po drugiej stronie politycznej barykady Koalicja Obywatelska, Lewica oraz PSL-Koalicja Polska w dużej mierze stanowią dla swoich wyborców ugrupowania „drugiego wyboru”.

Zdeklarowani wyborcy KO alternatywy dla niej upatrują w PSL-Koalicji Polskiej lub w Lewicy (odpowiednio 25% i 23% elektoratu Koalicji Obywatelskiej). Sporym zainteresowaniem wyborców Koalicji Obywatelskiej cieszy się jednak także komitet firmowany przez Bezpartyjnych i Samorządowców (15%). W sumie elektorat KO jest najbardziej otwarty, jeśli chodzi o wielostronność sympatii politycznych. Tylko co czwarty zwolennik KO nie widzi dla tego komitetu żadnej alternatywy (24%).

Z kolei zarówno dla zwolenników PSL-Koalicji Polskiej, jak i elektoratu Lewicy, Koalicja Obywatelska jest najczęściej branym pod uwagę ugrupowaniem drugiego wyboru. Na KO skłonni byłiby zagłosować przede wszystkim zwolennicy ugrupowań lewicowych: alternatywę widzi w niej ponad dwie piąte wyborców Lewicy (45% deklaracji). Słabiej na KO zorientowany jest elektorat PSL-Koalicji Polskiej.

Na ugrupowanie to mógłby ewentualnie zagłosować jednak więcej niż co czwarty zdeklarowany wyborca sojuszu ludowców i Kukiz'15 (27%). Poza sympatiami dla KO elektoraty PSL-Koalicji Polskiej i Lewicy łączy już raczej niewiele. Bardzo nisko są w elektoracie Lewicy sympatie dla bloku firmowanego przez PSL i Kukiz'15. Możliwość poparcia w wyborach PSL-Koalicji Polskiej zakłada tylko 6% tego elektoratu. Nieco większe są sympatie dla bloku ugrupowań lewicowych ze strony wyborców PSL-Koalicji Polskiej – możliwość zagłosowania na Lewicę bierze pod uwagę 14% deklarujących poparcie w wyborach wspólnego ugrupowania PSL i Kukiz'15.

Uwzględniając rozmiary aktualnych elektoratów, można powiedzieć, że szanse wyborcze balansującego na granicy wyborczego progu komitetu PSL-Koalicji Polskiej w dużym stopniu zależą od KO i PiS. W bardzo ograniczonym zakresie formacja ta może liczyć na głosy Lewicy. Ku PSL-Koalicji Polskiej skłania się jeszcze niewielka część elektoratu Konfederacji Wolność i Niepodległość (12%), ugrupowanie to dysponuje jednak bardzo niewielką grupą potencjalnych wyborców. Wiele wskazuje, że po stronie opozycyjnej o głosy wyborców najbardziej konkurować ze sobą będą Lewica i Koalicja Obywatelska.

TABELA 6

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii/komitetu wyborczego, to który wybrał(a)by Pan(i) jako drugi?*	Elektoraty				
	Prawo i Sprawiedliwość (wraz z SP i P)	Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni	Lewica – SLD, Wiosna, Lewica Razem	PSL-Koalicja Polska – PSL, Kukiz'15	Konfederacja Wolność i Niepodległość**
	w procentach				
KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS, Solidarna Polska, Porozumienie)	-	3	1	2	18
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	4	-	45	27	0
KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (Lewica-SLD, Wiosna, Lewica Razem)	3	23	-	14	0
KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL-Koalicja Polska, Kukiz'15)	12	25	6	-	12
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	6	1	2	4	-
KW Bezpartyjni i Samorządowcy	2	15	9	8	20
Inna partia/komitet wyborczy	0	0	3	0	0
Nie mam takiej partii/komitetu wyborczego	64	24	28	38	37
Trudno powiedzieć	8	9	6	7	13

* Na pytanie odpowiadały osoby deklarujące udział w wyborach i mające sprecyzowane preferencje wyborcze

** Wyniki należy traktować ze szczególną ostrożnością ze względu na małą reprezentację w badaniu zwolenników tego komitetu wyborczego

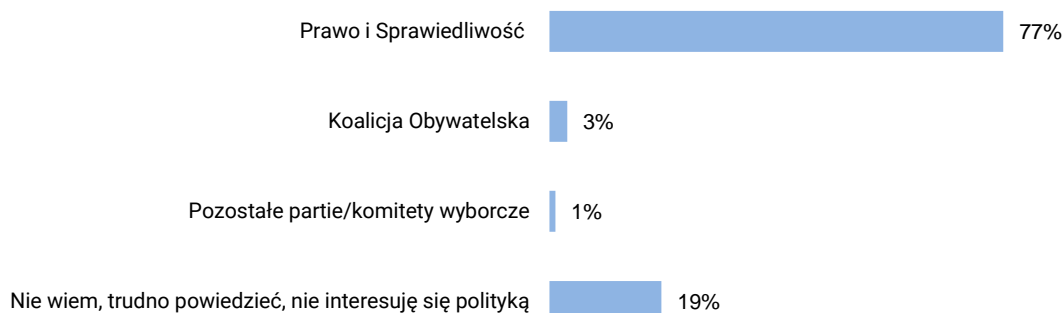
PRZEWIDYWANIA I OBAWY WYBORCZE

Zdecydowana większość ankietowanych uważa, że wynik nadchodzących wyborów da się przewidzieć, jedynie niespełna jedna piąta badanych nie podejmuje się dokonać takiej prognozy (19%). Jest to odsetek mniejszy niż w 2015 roku, kiedy wyniku wyborów nie umiała lub nie chciała przewidywać prawie jedna trzecia ankietowanych (w analogicznym okresie przed wyborami – 31%).

Według intuicji niemal wszystkich podejmujących się prognozy, zwycięzca nadchodzących wyborów parlamentarnych może być tylko jeden – Prawo i Sprawiedliwość. Wyborczy tryumf rządzącej koalicji przewiduje aż 77% ogółu ankietowanych. Zupełnie nieliczni sądzą, że może wygrać Koalicja Obywatelska (3%) lub jakiś inny komitet (1%).

CBOS

RYS. 5. Jak Pan(i) sądzi, która partia/komitet wyborczy „wygra” wybory do Sejmu – uzyska najlepszy wynik w tych wyborach?

Obecne prognozy są jeszcze bardziej wyraziste, niż te sprzed poprzednich wyborów parlamentarnych, kiedy to zwycięstwo PiS przewidywało 56% badanych w sierpniu i 60% we wrześniu 2015 roku.

Pewni wyborczego zwycięstwa popieranego ugrupowania są zwolennicy PiS – niemal wszyscy spośród nich wierzą w zwycięstwo w październikowym głosowaniu rządzącej aktualnie partii (95%). Elektorat PiS jest w większym stopniu pewny swego, niż w analogicznym okresie przed wyborami 2015 roku: wówczas zwycięstwo popieranej partii prognozowało 84% zwolenników PiS.

Porażkę „swoich” komitetów wyborczych i prawdopodobnie powtórne rządy PiS w kolejnej kadencji prognozują również w zdecydowanej większości elektoraty PSL-Koalicji Polskiej (76%), Lewicy (75%) i Koalicji Obywatelskiej (70%). Również wyborcy niezdecydowani, niemający jeszcze określonych preferencji wyborczych, w wyraźnej większości przewidują zwycięstwo rządzącej formacji (63%). Podobnego zdania jest także ponad połowa osób biernych politycznie, niewybierających się na najbliższe wybory (55%).

TABELA 7

Jak Pan(i) sądzi, która partia /komitet wyborczy „wygra” wybory do Sejmu – uzyska najlepszy wynik w tych wyborach?	Zdeklarowani wyborcy				Niezdeterminowani, na kogo głosować	Niegłosujący
	PiS	KO	Lewica	PSL-Koalicja Polska*		
	w procentach					
Prawo i Sprawiedliwość	95	70	75	76	63	55
Koalicja Obywatelska	0	15	6		1	2
Pozostałe partie/komitety wyborcze	0	0	7	5	1	1
Nie wiem, trudno powiedzieć, nie interesuję się polityką	4	14	12	18	35	42

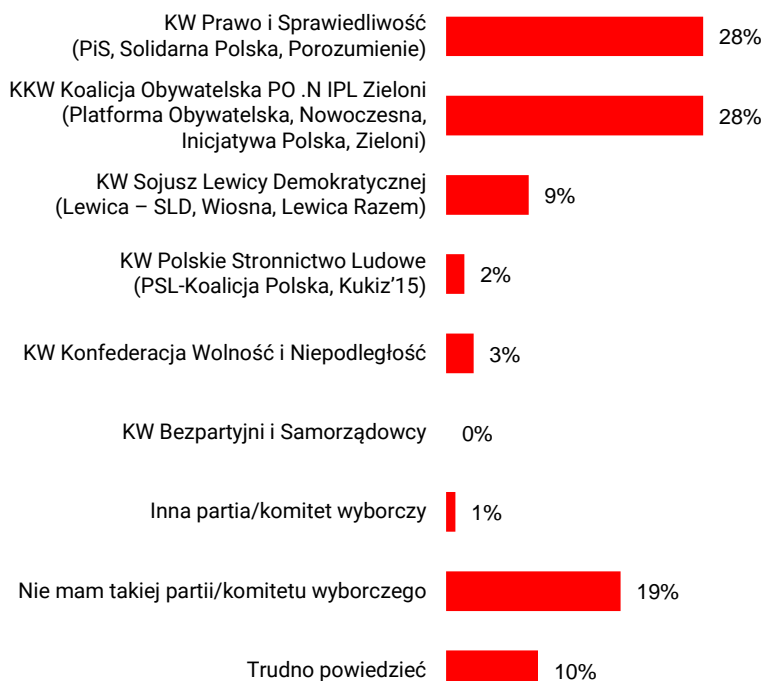
* Wyniki należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tego komitetu

W sumie ponad dwie trzecie dorosłych Polaków lęka się o przyszłość polityczną kraju i żywi jakiegoś rodzaju obawy związane z wynikiem październikowych wyborów do Sejmu i Senatu. Prawie jedna piąta badanych podchodzi do wyniku wyborczego dość obojętnie lub wychodzi z założenia, że zawsze jakoś to będzie i nie ma żadnych obaw związanych ze zwycięstwem któregoś z komitetów wyborczych (19%). Dalsza jedna dziesiąta deklaruje brak opinii w tej sprawie (10%).

Ogólnie rzecz biorąc, Polacy w takim samym stopniu obawiają się wyborczego zwycięstwa Prawa i Sprawiedliwości, jak i skądinąd nieoczekiwanego przez nich zwycięstwa Koalicji Obywatelskiej (po 28% wskazań). Co jedenasty z badanych boi się zwycięstwa Lewicy (9%). Zupełnie nieliczni żywią obawy związane z ewentualnym zwycięstwem jakiegoś innego komitetu wyborczego.

CBOS

RYS. 6. Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?

Wyborczego zwycięstwa Prawa i Sprawiedliwości i kolejnych lat rządów tej formacji w największym stopniu obawiają się osoby o lewicowych (68%) i – w dużo mniejszym stopniu – centrowych poglądach politycznych (32%), a także respondenci niebiorący udziału w praktykach religijnych (46%) lub biorący w nich udział jedynie sporadycznie – kilka razy w roku (38%). Kontynuacji rządów PiS boją się również badani z wyższym wykształceniem (46%), mieszkańcy dużych miast (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców – 43% oraz powyżej 500 tys. mieszkańców – 40%). Częściej niż inni obawiają się ich najmłodszy respondenci, od 18 do 24 roku życia (37%) oraz osoby dobrze sytuowane – osiągające dochody powyżej 1800 zł na osobę w rodzinie. Wśród grup społeczno-zawodowych najwięcej obaw związanych ze zwycięstwem PiS mają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (51%), uczniowie i studenci (44%), pracownicy administracyjno-biurowi (43%), osoby pracujące na własny rachunek (39%) oraz bezrobotni (32%).

Z kolei na niespodziewane zwycięstwo Koalicji Obywatelskiej z największymi obawami zareagowałyby osoby identyfikujące się z prawicą (50%), mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (40%) lub podstawowe (34%), respondenci uczestniczący w praktykach religijnych co najmniej raz w miesiącu (1-2 razy w miesiącu – 36%, raz w tygodniu – 35%, kilka razy w tygodniu – 38%), osoby w starszym wieku (55-64 lata – 34%, powyżej 65 roku życia – 33%), badani mieszkający na wsi (35%), o dochodach w rodzinie poniżej 1299 zł *per capita*. Wśród grup społeczno-zawodowych najwięcej obaw wobec Koalicji Obywatelskiej mają rolnicy – ponad połowę spośród nich poważnie zaniepokoiłaby możliwość ewentualnych rządów KO (57%), co jest najwyższym deklarowanym poziomem obaw wobec zwycięstwa tej koalicji. Częściej niż przeciętnie lęk przez wyborczym tryumfem KO deklarują jeszcze robotnicy niewykwalifikowani (38%), pracownicy usług (37%) oraz emeryci, renciści i gospodynie domowe (po 33%) wskazań).

Aktywni wyborcy nieco częściej z obawą myślą o wyniku wyborów, częściej lękają się zwycięstwa jakichś innych, być może lokalnych, komitetów. Wśród osób wybierających się na wybory poziom obaw związanych ze zwycięstwem któregoś z dwóch najbardziej liczących się ugrupowań – PiS lub KO – jest nieco wyższy, jednak ich rozkład pozostaje podobny do tego w całej populacji.

TABELA 8

Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?	Czy zamierza Pan(i) brać udział w wyborach do Sejmu i Senatu 13 października br.?		
	Na pewno tak	Jeszcze nie wiem	Na pewno nie
	w procentach		
KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS, Solidarna Polska, Porozumienie)	31	18	18
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	32	17	15
KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (Lewica – SLD, Wiosna, Lewica Razem)	9	10	4
KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL-Koalicja Polska, Kukiz'15)	2	2	3
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	4	1	1
KW Bezpartyjni i Samorządowcy	1	0	0
Inna partia/komitet wyborczy	14	34	29
Nie mam takiej partii/komitetu wyborczego	7	18	28
Trudno powiedzieć	1	0	1

W elektoratach poszczególnych ugrupowań opozycyjnych najwyższy jest poziom obaw przed zwycięstwem partii rządzącej. Wśród zadeklarowanych wyborców Koalicji Obywatelskiej ponad trzy czwarte obawia się wyborczego tryumfu PiS (77%). Sympatycy Lewicy myślą o tym z niewiele mniejszym lękiem (74%), relatywnie częściej niż inni obawialiby się także hipotetycznego zwycięstwa Konfederacji (16%). Dwie trzecie elektoratu PSL-Koalicji Polskiej obawia się zwycięstwa PiS (66%), ale są wśród nich także tacy, którzy nie chcieliby, aby zwyciężyła Koalicja Obywatelska (11%). Wśród wyborców PiS dominuje obawa przed sukcesem wyborczym najgroźniejszego konkurenta – KO (60%), są także wśród nich osoby obawiające się zwycięstwa Lewicy (13%). Respondentów niemających jeszcze sprecyzowanych preferencji partyjnych częściej niepokoi możliwość zwycięstwa PiS (24%), niż KO i Lewicy (po 10% wskazań). Jednak najczęściej, podobnie jak osoby niegłosujące, niezdecydowani wyborcy deklarują brak jakichkolwiek obaw (30%) lub nie potrafią odpowiedzieć na to pytanie (21%). Osoby bierne wyborczo w podobnym stopniu obawiają się zwycięstwa PiS (18%) i KO (16%).

TABELA 9

Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?	Zdeklarowani wyborcy				Niezdeterminowani, na kogo głosować	Niegłosujący
	PiS	KO	Lewicy	PSL-Koalicji Polskiej*		
w procentach						
KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS, Solidarna Polska, Porozumienie)	2	77	74	66	24	18
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	60	1	0	11	10	16
KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (Lewica – SLD, Wiosna, Lewica Razem)	13	1	0	5	10	7
KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL-Koalicja Polska, Kukiz'15)	3	1	0	0	0	2
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	2	4	16	0	3	1
Inna partia/komitet wyborczy	0	1	3	0	1	0
Nie mam takiej partii/komitetu wyborczego	15	8	4	16	30	32
Trudno powiedzieć	5	6	1	3	21	22
Odmowa odpowiedzi	0	1	1	0	1	1

* Wyniki należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tego komitetu

Deklarowane zainteresowanie nadchodzącymi wyborami parlamentarnymi jest dużo bardziej powszechne niż przed którymkolwiek wyborami w ostatnich dwóch dekadach. Wybory, zapewne dzięki pojawieniu się oferty politycznej łączącej siły lewicowe, cieszą się największym

zainteresowaniem zwolenników Lewicy, choć traktują oni tę inicjatywę polityczną jeszcze z pewną rezerwą. W porównaniu z sytuacją sprzed czterech lat nie tylko poziom deklarowanej frekwencji wyborczej, ale też ocena prawdopodobieństwa faktycznego udziału w głosowaniu jest obecnie wyraźnie wyższa. Najbardziej pewni swego udziału w wyborach są zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości, Koalicji Obywatelskiej i Lewicy. Według deklaracji zdecydowanie najwięcej pewnych wyborców ma ugrupowanie rządzące, mniej stuprocentowych wyborców mają Koalicja Obywatelska i Lewica.

Prawo i Sprawiedliwość pozostaje ugrupowaniem zdecydowanie bezalternatywnym, ugrupowania opozycyjne dla swoich wyborców mogą w pewnym stopniu stanowić alternatywę. Wyborcy Koalicji Obywatelskiej podobnie często dostrzegają alternatywę zarówno w PSL-Koalicji Polskiej, jak i w Lewicy. I odwrotnie: dla elektoratu Lewicy jak i – w nieco mniejszym stopniu – dla zwolenników PSL-Koalicji Polskiej, KO jest najczęściej brany pod uwagę ugrupowaniem drugiego wyboru. Wiele wskazuje, że po stronie opozycyjnej o głosy wyborców najbardziej konkurować ze sobą będą Lewica i Koalicja Obywatelska.

Więcej ankietowanych niż przed poprzednimi wyborami uważa, że wynik tegorocznych wyborów do Sejmu i Senatu da się przewidzieć. Według niemal wszystkich podejmujących się prognozy w nadchodzących wyborach parlamentarnych wygra Prawo i Sprawiedliwość, dyskusyjna jest tylko skala tego zwycięstwa.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

Krzysztof Pankowski